

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Pašvaldība – pašu valdība

Ilze Oša

Valsts sekretāra vietniece reģionālās attīstības jautājumos

Ādažos
2024. gada 2. februārī

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Saturs

- I. Pašvaldības autonomā kompetence
- II. Pārvaldes uzdevumu deleģēšana
- III. Sabiedrības iesaiste

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

I. Pašvaldības autonomā kompetence

Autonomās funkcijas

Publisko tiesību jomā pašvaldība īsteno:

☞ **autonomo kompetenci**

– autonomās funkcijas un brīvprātīgās iniciatīvas;

☞ **uzdoto kompetenci**

– **delegētos** pārvaldes uzdevumus.

- **Autonomā funkcija** = pašvaldības **pienākums** vai **iespējas** rīkoties, ciktāl to neregulē likumi un MK noteikumi.
- Funkciju izpildi **organizē** un par to **atbild** pašvaldība, **finansē** no pašvaldības budžeta, ja likumā nav noteikts citādi.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

I. Pašvaldības autonomā kompetence

Autonomās funkcijas

- **Dome lemj par kārtību, kādā izpildāmas** autonomās funkcijas un nosakāmas par to izpildi atbildīgās amatpersonas, kā arī sniedzami pārskati par šo funkciju izpildi.
- **Funkcijas pilda** atbilstoši ārējiem **normatīvajiem aktiem** un noslēgtajiem **publisko tiesību līgumiem**.
- Ja normatīvajos aktos **nav** detalizēta funkciju **izpildes kārtība** – **pašvaldības iespējas** rīkoties.
- Funkcijas izpildes ietvaros pašvaldība **nedrīkst ierobežot privātpersonu tiesības**, ja to neparedz augstāka spēka normatīvie akti attiecīgajā jomā.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

I. Pašvaldības autonomā kompetence

Autonomās funkcijas

Pašvaldību likumā **aktualizēts funkciju formulējums** kopsakarā ar nozaru normatīvajiem aktiem un iezīmē **funkcijas raksturu un pašvaldības iesaisti, piemēram:**

- ✓ **«veicināt», «sekmēt», «sniegt atbalstu»** – radīt funkcijas izpildei piemērotus apstākļus; iespēja atbalstīt ne tikai ar finansējumu, bet arī citādi – informatīvi, administratīvi, materiāli;
- ✓ **«organizēt»** – veikt pasākumus, t.sk. slēgt privāttiesiskus līgumus, lai attiecīgs pakalpojums būtu pieejams iedzīvotājiem;
- ✓ **«gādāt»** – rūpēties un izpildīt atbilstoši noteiktajām prasībām un papildu iespējām;
- ✓ **«nodrošināt», «sniegt», «veikt»** u.c. – izpildīt atbilstoši noteiktajām prasībām, panākot pilnīgu funkcijas realizāciju savā administratīvajā teritorijā.

Funkciju izpildē **ievēro** attiecināmo tiesisko regulējumu, tai skaitā par publisku personu iesaisti komercdarbībā, **komercdarbības atbalsta** kontroli, **mantas izšķērdēšanas** novēšanu, **interesešu konflikta** novēršanu.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

I. Pašvaldības autonomā kompetence

Autonomās funkcijas

No **2023. gada 1. janvāra** pašvaldībām noteikta autonomā kompetence:

- **veicināt dabas kapitāla ilgtspējīgu pārvaldību un apsaimniekošanu**, kā arī noteikt publiskā lietošanā esoša pašvaldības īpašuma izmantošanas kārtību, **ja likumos nav noteikts citādi**;
- **veicināt klimata pārmaiņu ierobežošanu un pielāgošanos tām.**

→ Izpildāmas kā **horizontālas** funkcijas bez noteiktiem standartiem normatīvajos aktos; jāņem vērā teritorijas attīstības plānošanā un citu funkciju izpildē.

No **2024. gada 1. janvāra** pašvaldībām noteikta autonomā kompetence:

- **nodrošināt atskurbināšanas pakalpojumu pieejamību**;
- piedalīties sabiedriskās kārtības un drošības nodrošināšanā, tostarp **izveidojot un finansējot pašvaldības policiju.**

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

I. Pašvaldības autonomā kompetence

Valstspilsētas pašvaldības funkcijas

Valstspilsētu pašvaldības papildus pašvaldības autonomajām funkcijām pastāvīgi veic šādas funkcijas:

- **piedalās valsts un starptautiskas nozīmes vēstures objektu**, nacionālās nozīmes **kultūrvēsturisko objektu**, kā arī **kultūras infrastruktūras** uzturēšanā un attīstīšanā;
- **piedalās valsts nozīmes sakaru sistēmu un transporta infrastruktūras** uzturēšanā un attīstīšanā.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

I. Pašvaldības autonomā kompetence

Brīvprātīgās iniciatīvas

- Brīvprātīgās iniciatīvas īsteno **iedzīvotāju interesēs** – labvēlīgs raksturs.
- Ciktāl darbību **neierobežo likumi** un **citū institūciju kompetence**.
- **Pašvaldība** nosaka brīvprātīgo iniciatīvu **izpildes kārtību** un nodrošina **finansējumu**.

Princips → **brīvprātīgās iniciatīvas plāno** un finansējumu to izpildei nodrošina, **ja tas netraucē** pašvaldības kompetencē esošo autonomo **funkciju** un deleģēto pārvaldes **uzdevumu izpildei**

Saistošo noteikumu paskaidrojuma rakstā atspoguļojams izmaksu samērīgums un apliecināma pašvaldības iespēja īstenot brīvprātīgo iniciatīvu

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

I. Pašvaldības autonomā kompetence

Uzdevumu izpildes formas

Īstenojot autonomo kompetenci, pašvaldība **ne tikai izpilda** funkcijās ietilpstošos **pārvaldes uzdevumus** pēc būtības, bet arī veic daudz dažādas **administratīva un saimnieciska rakstura darbības** – piemēram, kā darba devējs, īpašuma īpašnieks – šīs darbības **nav darbības publisko tiesību jomā** un uz tām ir attiecināms vispārējais regulējums, ciktāl nav noteiktas speciālās prasības – kā piemēram, mantas izšķērdēšanas novēršanai, publiskajiem iepirkumiem, interešu konflikta novēršanai.

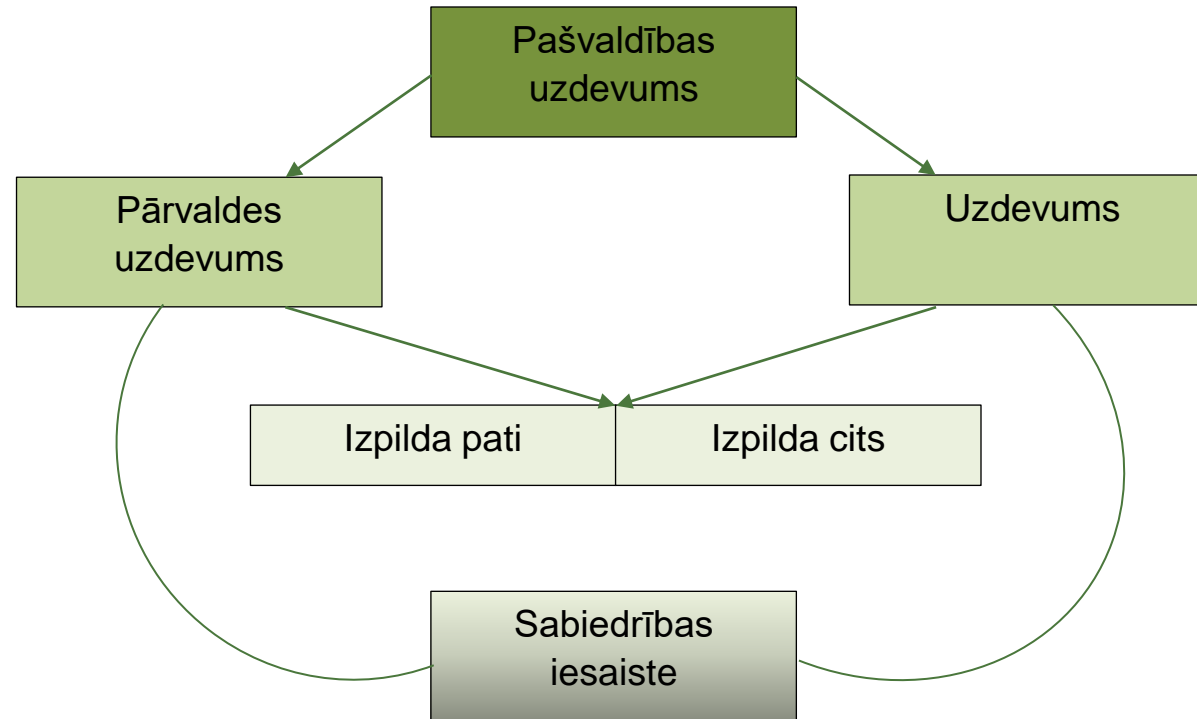
Pašvaldībai ir **tiesības iegūt un atsavināt** kustamo un nekustamo **īpašumu**, kā arī veikt citas **privāttiesiskas darbības**, ievērojot likumā noteikto par rīcību ar publiskas personas finanšu līdzekļiem un mantu.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

I. Pašvaldības autonomā kompetence

Uzdevumu izpildes formas

! Izvērsta shēma par pašvaldības uzdevumu izpildes formām pieejama [VARAM tīmekļvietnē](#).

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

I. Pašvaldības autonomā kompetence

Pašvaldības administrācija

- **Pastarpinātā pārvalde** – pašvaldības institūcijas un amatpersonas
- Pašvaldībai noteikto **funkciju un uzdevumu izpildes** nodrošināšanai
- **Struktūru** nosaka pašvaldības **nolikumā**

Vienīgi **domes kompetencē** ir **izveidot un reorganizēt** pašvaldības administrāciju, tostarp izveidot, reorganizēt un likvidēt tās sastāvā esošās **institūcijas**, kā arī izdot pašvaldības institūciju **nolikumus**.

Kapitālsabiedrības, biedrības un nodibinājumi – arī ja dibināti funkciju izpildes nodrošināšanai, – **neietilpst** pašvaldības administrācijā, kā arī nav atvasinātas publiskas personas – pašvaldības sastāvā, – tās ir **atsevišķas patstāvīgas juridiskas personas**.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

II. Pārvaldes uzdevumu deleģēšana Tiesiskais pamats

Pašvaldību likuma 7.pants – saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumu pašvaldība atsevišķu tās autonomajā kompetencē ietilpstošu pārvaldes uzdevumu var deleģēt citai personai.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma V nodaļa «Atsevišķu pārvaldes uzdevumu deleģēšana».

! VARAM vadlīnijas un semināru materiāli par pārvaldes uzdevumu deleģēšanu pieejami [VARAM tīmekļvietnē](#).

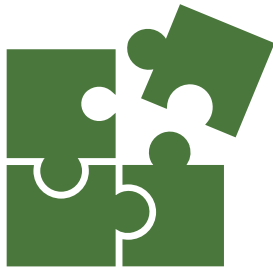

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

II. Pārvaldes uzdevumu deleģēšana Deleģēšanas priekšmets

Pārvaldes uzdevums:

- ietilpst **pašvaldības kompetencē** – izriet no ārējā normatīvā akta;
- publisko tiesību jomā – vērsts uz funkcijas izpildi **pēc būtības**;
- **ne** organizatoriskas, procesuālas, apkalpojošas, saimnieciskas darbības.

Īpašnieka **vienkāršās darbības**, **apsaimniekojot savus īpašumus**, **netiek veiktas publisko tiesību jomā**, jo šajā gadījumā nepastāv atšķirības starp privātpersonu un valsti.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

II. Pārvaldes uzdevumu deleģēšana Deleģēšanas nosacījumi

- **Pilnvarotā persona** pārvaldes uzdevumu **var veikt efektīvāk** – ar mazākiem izdevumiem, ar mazāku administratīvo slogu, ar labākiem rezultātiem u.tml.
- **Lēmumu** par deleģēšanu **pieņem** pašvaldības **dome**.
- **Lēmumā** konstatē **deleģēšanas pieļaujamību** un reglamentē deleģēšanas noteikumus.
- Lemjot par deleģēšanu privātpersonai, ņem vērā tās **pieredzi, reputāciju, resursus, personāla kvalifikāciju** un citus kritērijus.
- Lemjot par deleģēšanu **personu apvienībai**, izvērtē, vai tā nepārstāv atsevišķas mantiski vai citādi ieinteresētas grupas intereses.

! Deleģēšanas efektivitātes un pieļaujamības, kā arī pilnvarotās personas atbilstības **izvērtējumu** (vai vismaz norādi uz tā pieejamību citur) **iekļauj domes lēmumā**.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

II. Pārvaldes uzdevumu deleģēšana Deleģēšanas līgums

Privātpersonai pārvaldes uzdevumu var deleģēt:

- **ar ārēju normatīvo aktu** – deleģēšanas nosacījumi tiek noteikti **saistošajos noteikumos**;
- **ar līgumu** – deleģēšanas nosacījumi tiek noteikti deleģēšanas līgumā, ko **abpusēji paraksta** pašvaldība un pilnvarotā persona.

Deleģēšanas līguma obligātās sastāvdaļas nosaka likums.

- Deleģēšanas **termiņš ≤ 1 gads** → pašvaldība **informē VARAM** par noslēgto deleģēšanas līgumu.
- Deleģēšanas **termiņš > 1 gads** → pašvaldība deleģēšanas līgumu pirms noslēgšanas **saskaņo ar VARAM**.

! Informāciju par deleģētajiem pārvaldes uzdevumiem un deleģēšanas līgumu 5 darbdienu laikā no noslēgšanas dienas **publicē** pašvaldības vai attiecīgās iestādes **tīmekļvietnē**.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

III. Sabiedrības iesaiste Pašvaldību likuma devums

Mērķis – sekmēt **efektīvu, atklātu un atbildīgu pašvaldības darbu** un šā darba atbilstību administratīvās teritorijas **iedzīvotāju interesēm**.

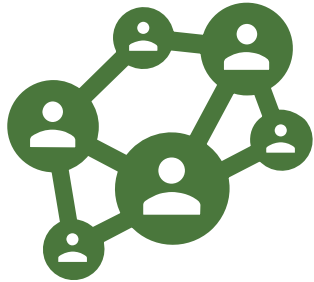
- ❖ Pašvaldība savā darbībā **atbalsta pilsoniskās sabiedrības organizācijas** (biedrības un nodibinājumus) tās teritorijā.
- ❖ Domei ir **tiesības** un noteiktos gadījumos arī **pienākums** organizēt **konsultācijas ar iedzīvotājiem**, kā arī noteikt citus sabiedrības iesaistes veidus, **lai veicinātu iedzīvotāju interešu ievērošanu un pašvaldības ilgtspējīgu attīstību**.
- ❖ Paplašināti sabiedrības **informēšanas un iesaistes pasākumi** pašvaldības **ikdienas darbā** – domes sēžu audiovizuāla tiešraide, piekļuve domes, komiteju, komisiju sēžu materiāliem u.c.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

III. Sabiedrības iesaiste Likumā nosauktās formas

- **Informatīvais izdevums** (52. pants)
- **Komisijas un konsultatīvās padomes** (53. pants)
- **Publiskā apspriešana** (54., 55. pants)
- **Kolektīvais iesniegums** (56., 57. pants)
- **Iedzīvotāju padome** (58. pants)
- **Līdzdalības budžets** (59.-62. pants)
- **Pašvaldības referendums** (63. pants)

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

III. Sabiedrības iesaiste Pašvaldības referendums

Saeima 2022. gada 17. martā pieņēma **Vietējo pašvaldību referendumu likumu**
→ stāties spēkā **2024. gada 1. septembrī**.

Varēs rīkot **par**:

- pašvaldības ilgtspējīgas **attīstības stratēģiju** vai tās grozījumiem;
- domes lēmumu, ar kuru pašvaldība ierosinājusi jaunbūves – **publiskas ēkas** vai objekta **būvniecību**;
- **domes atlaišanu**.

Tiesības **ierosināt un balsot** referendumā:

- ✓ Latvijas vai ES **pilsonis**;
- ✓ **≥ 18** gadu;
- ✓ dzīvesvieta **deklarēta** vai pieder nekustamais **īpašums** pašvaldības administratīvajā teritorijā.

Referendumu **var ierosināt dome**, ja par to nobalso **≥ 2/3 deputātu**.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Paldies par uzmanību!